

Floraen på kyst og overdrev øst for Røsnæs Havn

Fig. 1. Det græssede areal efter klaplågen, foto CC.

**Carsten Clausen og Hans Guldager Christiansen
2016**

Indledning

En stor del af Røsnæs kyster er udpeget til Natura 2000-område nr. 166 ved navn ”Røsnæs, Røsnæs Rev og Kalundborg Fjord”. Det omhandler også nordkysten fra Røsnæsspidsen og til nogle hundrede m vest for Røsnæs Havn (Nyby Havn). Kystlinjen øst for Røsnæs Havn er nok mindre kendt end de øvrige kyster på Røsnæs, men ikke desto mindre er der store naturmæssige værdier på denne kyststrækning.

I eftersommeren 2015 og i hele 2016 har vi undersøgt området, der strækker sig fra Nybyvej og ca. 750 m østpå, se fig. 2 herunder. Vi har i 2016 besøgt området 1-2 gange månedligt fra marts til september. Rapporten her handler om, hvad vi fandt. Størstedelen af området ejes af Mogens Anholm, Lykkegård, og vi vil gerne udtrykke vores glæde over, at der er adgang til området, at arealerne afgræsses, at der ikke gødes, og at arealerne derved holdes i en stand, som er ideel for stedets flora.

Fig. 2. Det undersøgte område afgrænset med rødt.

Landskabet

Øst for vejen, der går til Røsnæs Havn ligger maleriske fiskerhytter på strandoverdrevet. En stenet grusvej fører forbi fiskerhytterne og videre østpå. Vejen ender ved et hegn med en klaplåge (se forsiden). Herfra og videre østpå bliver strandbred og kystskrænt afgræsset af køer.

Området ved fiskerhytterne

Kysten fra Nybyvej og til det indhegnede og græssede område er ret flad. De maleriske fiskehytter omgives af plantevækst rig på høje urter, græsser og buske, som udnytter den næringsrige bund rundt om hytterne, et rigtigt ruderat-samfund. Sammen med mange almindelige arter vokser der også en del gamle kulturplanter som Alm. Katost, Læge-Oksetunge, Peberrod og Rød Tandbæger. Af og til afgræsses en del af området af et par heste.

Nær Nybyvej står den ret sjældne Gul Reseda i pæn mængde (se fig. 3) og vi fandt også lidt Mur-Jordrøg, som er sjælden på Sjælland, men ellers træffes hist og her i Jylland.

Fig. 3. Kysten ved fiskerhusene. Bag Gråbynke står mange Gul Reseda. Foto CC.

Det græssede område

Fra hegnet og klaplågen bliver kysten bredere målt fra strandbred og til dyrket mark, og kystskrænten bliver højere. Kysten kan opdeles i zoner med hver sin vegetationstype. Yderst mod havet er stranden meget stenet. Stranden er dækket af håndstore rullesten pga. den eksponerede kyst. Den yderste del af kysten er hegnet af fra strandoverdrevet.

På den stenede strand, især mod vest, ses eksemplarer af Strand-Bede og Strandkål samt den lidt sjældnere Strand-Mandstro (se fig. 4) sammen med tætte bestande af Strand-Mælde. Blandt rullestenene står også få eksemplarer af strandformen af Stinkende Storkenæb. Det er normalt en skovplante, men på rullestensstrande har der udviklet sig en særlig form, som er mere nedliggende og rødlig (Böcher 1969). Strandformen er ret sjælden til sjælden og benævnes Strand-Storkenæb, (*Geranium robertianum* var. *rubricaule*).

Fig. 4. Strand-Mandstro med dagpåfugleøjje, foto HGC.

Nogle m oppe på rullestensstranden danner planterne et mere sammenhængende bælte, og her har der udviklet sig en **strandeng**, hvilket man ellers kun finder ved mere beskyttede kyster. Ovenfor strandengen ligger et stort og ret fladt strandoverdrev med en rig flora, som afløses af den 10-15 m høje kystskrænt. Bag kystskrænten ligger den dyrkede mark.

På den ret smalle strandeng kan genfindes zonerne ”den stærk salte zone”, ”den mellemsalte” og ”den svagt salte zone”. Yderst mod havet vokser Strand-Annelgræs, Strand-Mælde og Strand-Trehage i ”den stærk salte zone”. Højere oppe på stranden findes planter som Harril, Sandkryb, Strand-Kogleaks og Rød Svingel, som kendes fra strandengens ”mellemsalte zone”. Endnu højere oppe kommer ”den svagt salte zone” med Engelskgræs, Rød Svingel og en hel del andre arter. Vi fandt alle tre arter af Kokleare på stranden, nemlig Læge-, Dansk- og Engelsk Kokleare.

Ovenfor strandeng-zonen kommer **strandoverdrevet** med mange plantearter, som ikke er sjældne, men som er både typiske og smukke. Nogle eksempler er: Alm. Røllike, Gul Snerre, Hunde-Viol, Håret Høgeurt, Knold-Ranunkel og Liden Klokke.

Bag strandoverdrevet hæver **kystskrænten** sig. Den nordvendte, ret stejle og ganske høje skrænt har en helt sammenhængende vegetation med mange og interessante plantearter. Sidst i april er bakkerne nogle steder hvide af Hvid Anemone og Kornet Stenbræk, og andre steder farves de gule af Hulkravet Kodriver.

Kystskrænten er nogle steder udviklet til et kalkoverdrev, en vigtig naturtype, som EU prioriterer at beskytte (Miljø- og Energiministeriet 2000). Det viser sig ved forekomsten af orkidéen Tyndakset Gøgeurt, som vi senere kommer tilbage til. Der hvor Tyndakset Gøgeurt vokser, findes også andre gode indikatorer på naturtypen 6210 Kalkoverdrev* (stjernen står for ”prioriteret naturtype”). Det drejer sig om bl.a. Blågrøn Star, Hulkravet Kodriver, Lav Tidsel, Vild Hør og Alm. Hjertegræs. På et andet skræntafsnit ikke langt fra klaplågen fandt vi Stivhåret Borst, som også indikerer naturtypen, samt den ualmindelige Vellugtende Agermåne.

Både på selve kystskrænten og neden for denne findes områder med trykvand. Her vokser andre spændende planter med tilknytning til våd jordbund. F. eks. vokser der en del Kær-Trehage nær stedet med Tyndakset Gøgeurt samt Hirse-Star, Djævelsbid mv.

Der er tre vådområder i det undersøgte område: Et vandløb (dræn?) lige ved klaplågen, et vådområde midtvejs og et vandløb (dræn?) østligst i området. Alle tre steder findes der planter, der er knyttet til vådområder, f. eks. den smukke Eng-Kabbeleje, som lyser op med sine store, gule blomster.

Fig. 5. Admiral på Hjortetrøst, foto CC.

Floraen i det undersøgte område

Vi har i alt registreret 240 urter og 16 buske og træer på den ca. 750 m lange strækning. Den samlede floraliste står bagerst i rapporten. Vi benytter navnene fra Den Nye Nordiske Flora (Mossberg og Stenberg 2005 og 2007).

Positiv-arter

Der er ingen rødlistede arter i området, men hele 54 positiv-arter. "Positiv-arter" er arter, som er knyttet til beskyttede- eller typiske naturtyper. Positiv-arter indikerer naturkvalitet. Desuden er det arter, som er i tilbagegang i Vestsjælland og nu kun findes relativt få steder, uden at de dog er ved helt at forsvinde fra Vestsjælland (Leth, 2006). Herunder står alle de positiv-arter, vi har fundet på det undersøgte område.

Positiv-art	Kategori
Alm. Hjertergræs	AP
Alm. Hvene	AP
Alm. Knopurt	AP
Alm. Marehalm	AP
Alm. Pimpinelle	AP
Alm. Star	AP
Asparges	AP
Blågrøn Star	AP
Blågrå Siv	UP
Blåtop	AP
Dansk Kokleare	HP
Djævelsbid	HP
Dunet Dueurt	AP
Dunet Havre	HP
Dunet Vejbred	SP
Engelsk Kokleare	SP
Engkarse	HP
Fåre-Svingel	AP
Hare-Kløver	HP
Harril	AP
Hirse-Star	HP
Hulkravet Kodriver	AP
Hunde-Viol	HP
Håret Høgeurt	AP
Håret Star	AP
Kamgræs	AP
Kantet Perikon	AP

Knoldet Mjødurt	AP
Knold-Ranunkel	AP
Kornet Stenbræk	AP
Kær-Trehage	AP
Lav Tidsel	HP
Mark-Bynke	AP
Mark-Frytle	AP
River	HP
Sand-Star	AP
Stivhåret Borst	HP
Stor Andemad	HP
Strandasters	AP
Strand-Engelskgræs	AP
Strand-Kamille	HP
Strand-Kvik	AP
Strandkål	AP
Strand-Mandstro	HP
Strand-Trehage	AP
Sump-Forglemmigej	AP
Tormentil	HP
Tykbladet Mælde	SP
Tykbladet Ærenpris	AP
Tyndakset Gøgeurt	UP
Vand-Mynte	AP
Vellugtende Agermåne	SP
Vellugtende Gulaks	AP
Vild Hør	HP

Tabel 1. Positiv-arterne på det undersøgte område

AP: Almindelig positiv-art
 HP: Hist-og-her positiv-art
 UP: Ualmindelig positiv-art
 SP: Sjælden positiv-art

To af positiv-arterne omtales her særskilt, nemlig Tyndakset Gøgeurt og Vellugtende Agermåne.

Tyndakset Gøgeurt

Tyndakset Gøgeurt står i to grupper ca. midtvejs i det undersøgte område. Her findes den lidt oppe ad kystskrænten på et mindre stejlt sted med udsivende trykvand (se figur 6). Vi talte d. 15. maj 2016 40 stk., her i blandt en enkelt helt hvid. Floraen her er meget interessant med bl.a. Alm. Hjertergræs, Blågrøn- og Hirse-Star, Lav Tidsel og Vild Hør, altså en ”6210 Kalkoverdrev-naturtype”.

Tyndakset Gøgeurt er en ualmindelig positiv-art, som har haft stor tilbagegang i det tidligere Vestsjællands Amt (Leth 2006). Den har længe været kendt fra Røsnæs' nordkyst. I 1994 taltes >100 stk. på strækningen fra Ågerup Strandpark til Røsnæs Havn og et tilsvarende antal fra Røsnæs Havn og vestover (Christiansen et al 1995). Men ophør af græsning har decimeret antallet i hvert fald på stykket vest for Røsnæs Havn.

Tyndakset Gøgeurt er ikke sjælden i den gamle Kalundborg kommune. På Røsnæs findes den ved Vindekilde og ved Helles Klint, på Keldbjerg ved Tømmerup og i Randemose på Asnæs. Men den er meget følsom overfor tilførelse af gødning samt tilgroning, som ofte fremkommer ved ophør af afgræsning.

Fig. 6. Tyndakset Gøgeurt på kystskrænten, bemærk det hvide eksemplar th., foto CC.

Vellugtende Agermåne

Vellugtende Agermåne er en sjælden positiv-art i Vestsjælland, hvor den er registreret ca. 17 steder i alt, bl.a. findes den ved Bromølle kro syd for Åmose Å. Os bekendt er den ikke tidligere fundet i den gamle Kalundborg kommune.

Afslutning

Kystlinjen på det undersøgte område er varieret og rig på forskellige naturtyper. Rullestensstranden og den bagvedliggende strandeng, strandoverdrevet og den dramatiske kystskrænt er alle naturtyper, som muliggør mange forskellige planter. Tilmed er der små vådområder og partier præget af trykvand. Arealet omkring fiskerhytterne muliggør en helt anden flora præget af kraftige urter, der foretrækker næringsrige omgivelser.

De fleste af de 240 urter på området er ikke sjældne, men der er hele 54 positiv-arter, som indikerer god natur. Plejen af det store græssede areal er perfekt, og her vokser bl.a. Tyndakset Gøgeurt samt mange andre kalkelskende arter.

Eventuel henvendelse: carstenbclausen@hotmail.dk

Fig. 7. Kornblomst. Foto CC.

Litteratur

Böcher, Tyge W. 1969: Strandvegetation. I: Arne Nørrevang og Torben J. Meyer (red): Danmarks Natur bind 4. - Politikens Forlag.

Christiansen, Hans Guldager, Palle Hansen og Birger Prehn 1995: De vilde orkidéer ved Kalundborg. - Upubliceret rapport.

Hartvig, Per 2015: Atlas Flora Danica. - Gyldendal.

Leth P 2006: Status for Vestsjællands Flora 2006 – en kommenteret regional rødliste og positivliste. - Dansk Botanisk Forenings hjemmeside (www.botaniskforening.dk).

Miljø- og Energiministeriet 2000: Danske Naturtyper i det europæiske NATURA 2000 netværk. - Miljø- og Energiministeriet / Skov- og Naturstyrelsen.

Mossberg B & L Stenberg 2005 og 2007: Den Nye Nordiske Flora. - Gyldendal. På dansk ved J Feilberg.

**Floraen på kyst og
overdrev øst for Røsnæs
havn:**

Aften-Pragstjerne
Ager-Padderok
Ager-Sennep
Ager-Snerle
Ager-Svinemælk
Ager-Tidsel
Ager-Vejbred
Alm. Agermåne
Alm. Bjørneklo
Alm. Blæresmælde
Alm. Brandbæger
Alm. Brunelle
Alm. Fuglegræs
Alm. Gederams
Alm. Guldstjerne
Alm. Gærde-Valmue
Alm. Gåsepotentil
Alm. Hanekro
Alm. Hanespore
Alm. Haremad
Alm. Hjertegræs
Alm. Hundegræs
Alm. Hvene
Alm. Hønsetarm
Alm. Katost
Alm. Knopurt
Alm. Kongepen
Alm. Kvik
Alm. Kællingetand
Alm. Mangeløv
Alm. Marehalm
Alm. Markarve
Alm. Pimpinelle
Alm. Rajgræs
Alm. Rapgræs
Alm. Rejnfan
Alm. Rødknæ
Alm. Røllike
Alm. Sankthansurt
Alm. Snepryd
Alm. Svinemælk
Alm. Star
Alm. Strandarve
Alm. Sumpstrå
Alm. Syre
Alm. Sølv-Potentil
Alm. Torskemund
Alm. Vej-Pileurt
Alm. Vintergæk

Alm. Vorterod
Asparges
Bakke-Forglemmigej
Bakke-Svingel
Bidende Ranunkel
Bidende Stenurt
Bittersød Natskygge
Bleggul Snerre
Bleg Pileurt
Blød Hejre
Blød Storkenæb
Bredbladet Mærke
Blågrøn Løvefod
Blågrøn Star
Blågrå Siv
Blåhat
Blåtop
Bugtet Kløver
Burre-Snerre
Butbladet Skræppe
Cikorie
Dansk Kokleare
Djævelsbid
Draphavre
Dunet Dueurt
Dunet Havre
Dunet Vejbred
Dusk-Syre
Engelsk Kokleare
Eng-Kabbeleje
Engkarse
Eng-Rapgræs
Eng-Rottehale
Enskællet Sumpstrå
Enårig Rapgræs
Erantis
Feber-Nellikero
Femhannet Hønsetarm
Fersken-Pileurt
Fiksernellike
Filtet Burre
Finbladet Rødknæ
Finbladet Vejsennep
Fløjlsgræs
Foder-Lucerne
Følfod
Fåre-Svingel
Glanskapslet Siv
Glat Burre
Glat Dueurt
Glat Svinemælk
Glat Vejbred

Gold Hejre
Græsbladet Fladstjerne
Grøn Høgeskæg
Gråbynke
Gul Fladbælg
Gul Kløver
Gul Reseda
Gul Snerre
Gærde-Valmue
Hare-Kløver
Harril
Hirse-Star
Hjortetrøst
Horse-Tidsel
Hulkravet Kodriver
Humle-Sneglebælg
Hunde-Viol
Hvid Anemone
Hvid Kløver
Hvid Snerre
Hvid Stenkløver
Hvid Okseøje
Hyrdetaske
Høst-Borst
Håret Høgeurt
Håret Star
Kamgræs
Kanadisk Bakkestjerne
Kantet Perikon
Klæbrig Brandbæger
Knoldet Mjødurt
Knold-Ranunkel
Knold-Rottehale
Kornblomst
Kornet Stenbræk
Korn-Valmue
Korsknap
Kost-Fuglemælk
Krat-Viol
Kruset Skræppe
Krybende Potentil
Krybhvene
Kæmpe-Natlys
Kær-Galtetand
Kær-Guldkarse
Kær-Trehage
Lancet-Vejbred
Lav Ranunkel
Lav Tidsel
Liden Andemad
Liden Klokke
Liden Storkenæb

Liden Nælde
Lodden Dueurt
Lugtløs Kamille
Læge-Kokleare
Læge-Oksetunge
Manna-Sødgræs
Mark-Bynke
Mark-Forglemmigej
Mark-Frytle
Mose-Bunke
Mur-Jordrøg
Mælkebøtte sp.
Opret Hønsetarm
Peberrod
Prikbladet Perikon
Pyrenæisk Storkenæb
Påskelilje
Rank Vejsennep
Raps
Ris-Dueurt
River
Rundbladet Katost
Ru Svinemælk
Rødkløver
Rød Svingel
Rød Tandbæger
Rød Tvetand
Sand-Frøstjerne
Sandkryb
Sand-Lucerne
Sand-Star
Skov-Løg
Skærm-Vortemælk
Smalbladet Vej-Pileurt
Smalbladet Vikke
Småkronet Gedeskæg
Sodaurt
Sort Natskygge
Spiselig Vinterportulak
Spyd-Mælde
Stinkende Storkenæb
Stivhåret Borst
Stor Andemad
Storkronet Ærenpris
Stor Nælde
Stortoppet Hvene
Strand-Annelgræs
Strand-Arve
Strandasters
Strand-Bede
Strand-Engelsgræs
Strand-Kamille

Strand-Kogleaks
Strand-Kvik
Strandkål
Strand-Mandstro
Strand-Mælde
Strand-Storkenæb
Strand-Trehage
Strand-Vejbred
Sump-Forglemmigej
Sump-Karse
Svine-Mælde
Tagrør
Tandfri Vårsalat
Tigger-Ranunkel
Tofrøet-Vikke
Tormentil
Tornet Salat
Tudse-Siv
Tusindfryd
Tveskægget Ærenpris
Tykbladet Mælde
Tykbladet Ærenpris
Tyndakset Gøgeurt
Tyndskulpet Brøndkarse
Vand-Mynte
Vedbend-Ærenpris
Vej-Engelskgræs
Vellugtende Agermåne
Vellugtende Gulaks
Vild Gulerod
Vild Hør
Vild Kørvel
Vild Løg
Vår-Gæslingeblomst
Østersø-Strandsennep

Træer og buske:

Alm. Hyld
Ask
Bittersød Natskygge
Brombær sp.
Bukketorn
Engriflet Hvidtjørn
Fuglekirsebær
Glat Hunde-Rose
Hvidtjørn
Korbær
Mirabel
Rynket Rose

Rynket Rose, hvid, ”Alba”
Selje-Røn
Skov-Æble
Østrisk Fyr

Andet:

Gul Vokshat
Judasøre
Kæmpe Støvbold
Mark-Champignon
Stor Parasolhat

Alm. Bredpande
Dagpåfugleøje
Engrandøje
Gammaugle
Græsrandøje
Lille Ildfugl
Lille Kålsommerfugl
Nældens Takvinge
Okkergul Randøje
Stor Bredpande
Stor Kålsommerfugl
Tidselsommerfugl
Vejrandøje

Alm. Firben
Død Ræveunge
Lille Vandsalamander
Snog
Vinbjergsnegl